

Televisió

Tres anys de televisió a Catalunya

En el número especial en color fem una anàlisi de l'evolució de certs mitjans de comunicació —el llibre, la premsa, el cinema, el teatre— durant els tres anys d'existència de l'AVUI. Per completar aquest panorama, oferim aquí l'anàlisi sobre els mitjans de més incidència popular, la TV i la ràdio.

Avui fa tres anys que amb cert temor, però la més gran il·lusió i esperança, iniciava la tasca d'ocupar-me de la televisió en el primer diari en català que eixia en el postfranquisme. Una tasca orientada des de bon començament a fornir tant o més que una puntual crítica de programes, una crònica diària d'allò que s'esdevenia a les pantalletes. Crònica i agulló alhora, tenint per nord i guia els interessos culturals dels Països Catalans. La televisió havia estat —ho és encara— una poderosa eina de castellanització. La més terrible i eficaç eina de castellanització amb què un règim que tenia per propòsit anihilar la llengua i la cultura catalanes, podria trobar-se a les mans. Contribuir encara que fos des de la modesta, però tanmateix destacada, columna de l'AVUI a desfer el tort, tot encorçant els esforços i els avenços d'una televisió catalana en la llengua i el contingut, bé que subsidiària de la de Madrid —excessivament subsidiària—, ha estat per mi un motiu de satisfacció. Amb tot, si miro enrera i faig balanç, si contemplo el camí recorregut durant aquests tres anys per la televisió catalana, ben cert que no me'n puc sentir gens ni mica de satisfet, al contrari. Poc és el que hem avançat; en certs aspectes i en relació amb els últims temps jo diria que més aviat hem anat enrera; però sobretot i en allò que és primordial: disposar del mínim poder de decisió, som exactament on érem. Tenim programes catalans, programes que són emesos tanmateix a deshora, però no tenim televisió catalana. Això al cap de tres anys i cinc mesos d'haver desaparegut el dictador i més d'un any i mig d'ésser restablerta la Generalitat; cert que provisionalment.

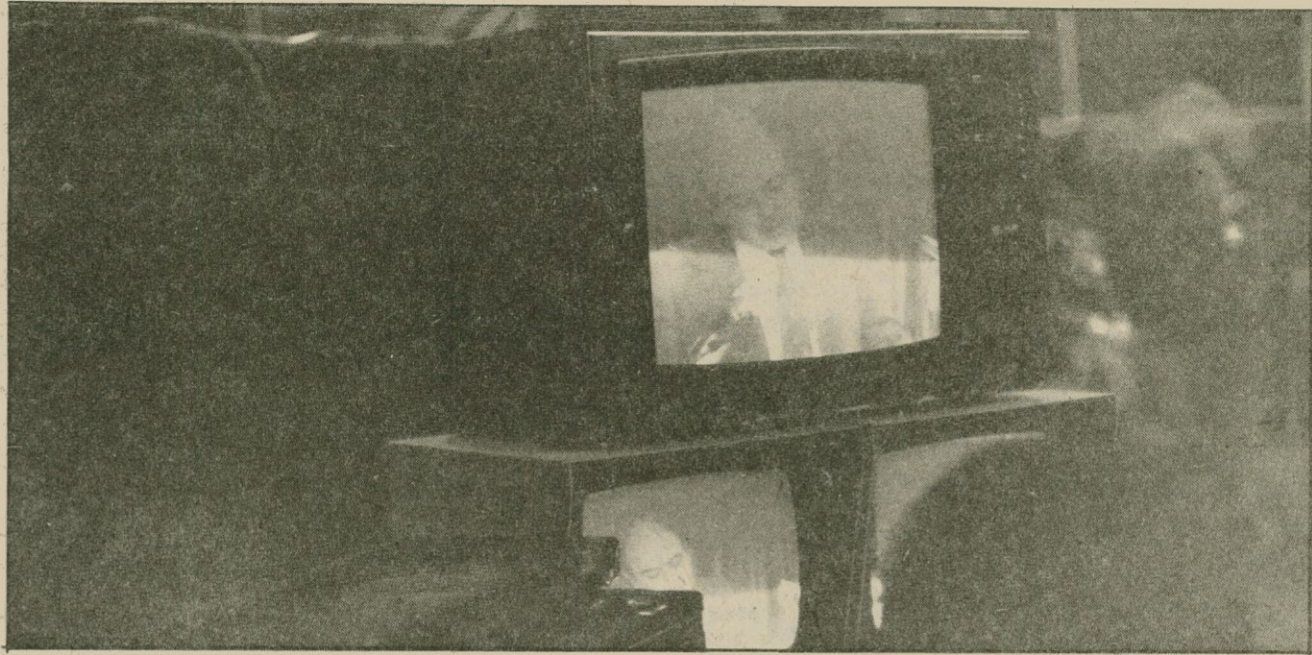
La primera vegada que una veu catalana sonà per TVE fou l'any 1963. Una veu, una cançó més exactament, en el transcurs del IV Festival de la Cançó Mediterrània que TVE trasmetia des de Barcelona a tot l'Estat espanyol. La cançó era «Se'n va anar» i els intèrprets Salomé i Raimon. La cançó s'alçà en guanyadora i el festival, llevada la possibilitat d'any següent que fos votat única-ment des de Barcelona i pel públic assistent, passà tot i així a millor vida. L'any 1964 TVE autoritzava un espai mensual en català en règim de circuit tancat al Principat i les Illes. El règim encara avui imperant. L'espai, dedicat al teatre, obrí el foc el mes d'octubre amb l'obra de Josep M de Segarra **La ferida lluminosa**.

Tres anys més tard —el març del 1967— un nou espai meitat informatiu, meitat literari, s'afegia a les programacions del circuit català: «Mare nostrum».

Amb tot, haurien de transcórrer sis o set anys més perquè les programacions catalanes comencessin a prendre cos. Entre 1973 i 1974 s'inicien l'informatiu «Giravolt» dirigit per Antoni Serra, el musical «Nova Gent», el documental sobre temes monogràfics «Mirador», l'espai experimental «Taller de comèdies», mentre l'antic «Teatre català» és reestructurat en «Lletres catalanes», ço que significa la incorporació de textos novel·listics a l'espai. A l'any següent s'encetava «Tot Art», conduït i presentat per Joan Anton Benach, i el nou musical de doble durada «Temps de cançons». Es a dir, les programacions catalanes quedaren perfilades ja tal com les trobem en iniciar la nostra tasca periodística.

Aquest augment i diversificació d'espais anà acompanyat de la incorporació al mitjà d'un bon nombre de guionistes i directors, d'artistes i grups teatrals, els quals donaven al circuit català una empremta de qualitat i allò que era més esperançador encara. I es el contacte amb la intel·lectualitat catalana que propiciaven.

Tant com el nombre dels programes —en la temporada 1976-77

aquests s'incrementen amb l'infantil «Terra d'escudella» i el dedicat a l'estudi de la llengua: «Català amb nosaltres» —és llur periodicitat la que va en augment a partir d'aleshores. «Giravolt» esdevé setmanal, com setmanal no trigarà a ser el magazine de les arts i les lletres «Tot Art», «Lletres catalanes», que ha incorporat al seu repertori teatral importants obres de narrativa, alterna amb «Taller de comèdies» un espai setmanal, així com «Temps de cançons» amb «Nova gent».

El moment culminant de les novetats, el constitueix tanmateix la tem-

porada 1977-78. Em no poder-se incrustar els programes catalans en els espais del circuit estatal, s'ocupa l'hora anterior al primer telediari: de dos quarts de dues a dos quarts de tres de la tarda. La primera mitja hora, de dilluns a divendres a base de programes anteriorment emesos a la tarda, tals com «Tot Art», que esdevé bisetmanal, i algun de nou com és el «De bat a bat», mena de taula rodona que enceta el conegut home de la ràdio Joan Castelló Rovira. A la segona mitja hora, l'informatiu «Miramar», fins aleshores sense cap mena de relleu, pren una nova volada i es-

devé un autèntic telediari català. Una de les agradoses novetats de la nova temporada la constitueix «Personatges», un programada d'entrevistes a cura de Montserrat Roig, que malauradament, després de veure-hi desfilar des de la pedagoga Marta Mata, fins a l'abat de Montserrat, no arriba ni a acabar-la. En iniciar-se la temporada actual 1978-79, un altre bon programa, aquest més veterà, «Tot Art», és exclòs de les programacions sense que ni en un cas ni en l'altre siguin donades explicacions. Si més no, convincents. Per fer la torna a aquesta mena de decapitacions, a

partir d'enguany un altre dels programes desapareguts ha estat el veterà «Giravolt», que dirigia i presentava d'ençà de l'abril del 1973 Antoni Serra i que constituïa, sens dubte, un perfecte model de programa informatiu.

Actualment són en antena tot un seguit de nous programes: «Signes», «Escenari», «A mitja tarda» —un programa dedicat a la dona que no acaba de reeixir—, «Coses d'ahir», «D'un temps, d'un país», «Catalunya i Ballears, avui», «Els museus» (espai quinzenal al qual ha estat postergat l'experimentat i eficient equip de «Tot Art»), «Vostè pregunta...» i «Les nostres coses», que ara com ara, i potser tret del «Vostè pregunta...», no assoleixen fer oblidar els programes desapareguts.

Fer un resum d'allò que durant aquests tres anys i pertocant a programes mereix ésser destacat, fóra molt prolix. I això perquè la televisió que s'ha fet i es fa a Barcelona és dintre les limitacions en què es desenvolupa, d'una qualitat remarcable. Quant a dramàtics, destaquem, i no perquè molts d'altres no en siguin creditors, **Salomé, La dama de les camèlies** —els dos dramàtics que significaren la incorporació a la televisió catalana de Núria Espert— i darrerament **Hamlet**.

Ben segur que caldria afegir a aquestes curtes mencions la pel·lícula **Catalans universals**, que Antoni Ribas té enllestida des de fa temps, però la censura és la censura...

Josep Desumbila

Ràdio catalana o ràdio en català?

Em temo que malgrat els meus esforços em veuré obligada a ser reiterativa en aquest balanç que sobre la ràdio en català —o català a la ràdio— d'aquests darrers tres anys m'ha encomanat la direcció de l'AVUI. Fa pocs mesos la revista «Serra d'Or» m'encomanava, també, un article sobre la ràdio en català (ja que, i per ara, pròpiament no podem pas parlar de ràdio catalana) que es fa al Principat. Per això dic que em veuré obligada a ser reiterativa, ja que la situació no ha variat gens en aquests primers quatre mesos de l'any 1979 i ben poc d'ençà de l'aparició del diari AVUI.

Un balanç fet ràpidament i a cop d'ull ens duu a una conclusió ràpida: la ràdio catalana no existeix. Una posterior reflexió sobre aquesta afirmació ens duu a una altra conclusió: no hi ha ràdio catalana, evidentment; si hi ha, però, ràdio en català o, si voleu, programes en llengua catalana i una emissora que, com ella mateixa indica, «**us parla en català**». I una tercera reflexió sobre aquests dos aspectes ens durà a la conclusió que la ràdio al Principat, si fa no fa, continua essent un mitjà de comunicació que utilitza la llengua castellana amb prioritat. Això sí, hi ha un altre fet a tenir en compte i és que, malgrat que la llengua castellana sigui la utilitzada amb preferència per la immensa majoria de les emissores ubicades a la ciutat de Barcelona, aquestes han donat una major flexibilitat als seus professionals i als seus programes perquè la gent, les persones, s'expressin amb absoluta llibertat. Es a dir, que en la majoria dels programes s'usa indistintament tant la llengua castellana com la catalana. Un altre factor a tenir en compte o a considerar, en parlar de ràdio en català (no m'atreveixo a continuar utilitzant el terme ràdio català), és que molts dels professionals de la ràdio són de parla castellana i que d'altres, catalans de naixement acostumats des de molts anys endarrera a utilitzar, com a mitjà d'expressió en la ràdio, la llengua castellana obligatòriament, avui se senten incapaços de poder expressar-se correctament en la seva pròpia llengua per desconeixement d'aquesta.

Cal, però, recordar que les emissores de caire local i comarcal tenen una característica ben diferent de l'esmentada fins ara. Si no en totes,

almenys en la immensa majoria, la llengua emprada amb preferència és la catalana. I en aquest sentit cal insistir que aquestes emissores foren les qui, en circumstàncies realment difícils i mitjançant programes que avui qualificaríem de totalment «folklorics», iniciaren el procés de recuperació de la nostra llengua en aquest important mitjà de comunicació. Seriem injustos si no ho reconeguéssim així.

Dit tot això, podem afirmar que la ràdio en català no ha experimentat cap canvi essencial. S'hi ha notat, en tot cas, més que no pas un augment dels programes en català, un ús més ampli de la llengua catalana «amb tota normaltat» en molts dels programes realitzats en llengua castellana. Això fa evident que la normalització de la llengua catalana no ha arribat encara a la ràdio, i aquesta actitud és demostrativa d'allò que hom vol anomenar «el bilingüisme» del poble català. Perquè una cosa és emprar amb normaltat el català en programes realitzats en llengua castellana, i una altra que la llengua catalana sigui la usada «oficialment» a la ràdio com a mitjà d'expressió normal i lògic tenint en compte el fet que som una nació.

Heus ací, doncs, un breu repàs i una breu anàlisi de la situació actual de la ràdio al Principat. (No esmento els casos, ben aïllats i ben particulars, del País Valencià i de les Illes, és a dir, d'una part dels Països Catalans, perquè és tota una altra realitat i pròblemàtica. Si que puc dir que tant a un lloc com a l'altre hi ha emissores de ràdio que ofereixen als seus radioients programes en llengua catalana). La ràdio en català, en llengua catalana, és un fet. La ràdio catalana, la que es desprèn de les conclusions, primer del Congrés de Cultura Catalana, després del Congrés de Periodistes Catalans, no ha arribat encara si fem cas (com en fem els professionals de la ràdio que confien a tenir una ràdio catalana) del que dèiem i aprovarem en la primera conclusió del Congrés de Periodistes Catalans: «La ràdio que nosaltres volem ha de ser lliure, democràtica, catalana i al servei de les classes populars...»

Sóc conscient que aquest és un balanç, o resum, ben breu i esquematitzat. No es pot escriure de la ràdio en poques ratlles. Hi ha molts

altres factors que caldria tenir en compte a l'hora d'intentar treure'n unes conclusions vàlides per al futur de la ràdio a casa nostra. I aquests factors, entre d'altres, són el fet de si les emissores de ràdio són de caire privat o estatal o bé de l'Església; si la Generalitat tindrà, **realment**, competència en aquesta matèria, és a dir, en ràdio i televisió; si a l'hora de renovar concessions, a les emissores privades, serà l'Estat central o bé la Generalitat qui decidirà en aquestes competències, etc, etc, ...

Aquestes, doncs, són qüestions

que per ara no tenen cap mena de resposta. Hi ha, el quadre que transcriu així ho demostra, els mitjans (prou emissores de ràdio) per a dotar el Principat d'una important xarxa de comunicació radiofònica catalana. Falta, però, una legislació que faciliti, ja sigui a les emissores de caire privat o bé a les de caire estatal, la reconversió d'aquest mitjà de comunicació en un mitjà d'expressió i de servei, a través d'una **ràdio catalana**, al poble de Catalunya.

Montserrat Minobis i Puntonet

Aquestes són les emissores que funcionen, avui, al Principat:

Propietat	Nom de l'emissora	Ona mitjana	Freqüència modulada
Cadena SER	Ràdio Barcelona	X	X
SER i Rato	Ràdio Espanya (abans Ràdio A de Catalunya)	X	X
Particular	Ràdio Miramar	X	X
ex-Movimiento		X	X
ara Estat	Ràdio Juventud (Radiocadena Española)	X	X
Estat	Ràdio Nacional de España (CEN)	X	
»	Id segona cadena (música clàssica)		X
»	Id tercera cadena (cultural)		X
»	Ràdio Peninsular (comercial)	X	
»	Ràdio 4		X
Caixa-Bisbat	Ràdio Sabadell	X	X
Cadena SER	Ràdio Terrassa	X	X
ex-Movimiento		X	X
ara Estat	La Voz del Mediterráneo (Tarragona)	X	X
ex-Sindicats			
ara Estat	Ràdio Costa Dorada (Ulldecona)		X
SER i Rato	Ràdio Lleida (abans Ràdio A de Catalunya)	X	X
Bisbat	Ràdio Popular de Lleida	X	X
ex-sindicats			
ara Estat	La Voz de Lérida (Tàrraga)	X	X
ex-Movimiento			
ara Estat	Ràdio Igualada		X
Particular	Ràdio Vic		X
SER i Rato	Ràdio Girona (abans ràdio A de Catalunya)	X	X
Ex-Sindicats			
ara Estat	La Voz de Gerona (Radiocadena Española)	X	X
Bisbat	Ràdio Popular de Figueres	X	X
Part adh SER	Ràdio Manresa	X	X
Cadena SER	Ràdio Reus	X	X
Municipal	Ràdio Olot		X
ex-Sindicats			
ara Estat	Ràdio Tortosa	X	X
	Ràdio Móra d'Ebre	X	X
Rato	Ràdio Penedès (Vilanova i la Geltrú)	X	X
INDES	Ràdio Mataró		X
Estats Units	Ràdio Liberty (Pals)	X	?
Pirata	Radio mi amigo (alta mar)	X	?

Darrerament ha entrat en funcionament Radio Ondas Libres en freqüència modulada, creada per un col·lectiu de persones independents de qualsevol partit o organització.